Pregledni rad
DOI: 10.47152/Palic2026.13

PRAVO OKRIVLJENOG NA ODBRANU U PREKRŠAJNOM POSTUPKU

Gorica SEKULIĆ*
Leonida POPOVIĆ**

Osnovna prava okrivljenog zagarantovana su članom 33 Ustava Republike Srbije, a mogućnost okrivljenom da iznese svoju odbranu, je jedno od osnovnih načela prekršajnog prava. Zakon o prekršajima sadrži niz odredbi kojima se ova prava okrivljenom garantuju. Okrivljeni u prekršajnom postupku ima mogućnost da se izjasni o činjenicama i dokazima koji ga terete i da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist. Na to ukazuje princip neposredne primene Ustavom i Konvencijom o ljudskim pravima zajamčenih prava okrivljenog u postupku pred sudom. Ustav u okviru posebnih prava okrivljenog propisuje da sva prava koja ima okrivljeni za krivično delo ima, shodno zakonu i u skladu sa njim i fizičko lice protiv koga se vodi postupak za drugo kažnjivo delo. U referatu su opisana najznačajnija prava koja čine sastavni deo prava okrivljenog na odbranu u prekršajnom postupku a to su: 1) Pravo na obaveštenost o delu za koje se tereti i dokazima prikupljenim protiv njega; 2) pravo na odbranu i branioca; 3) pravo da mu se sudi u njegovom prisustvu i da se brani; 4) pravo u pogledu predlaganja dokaza i ispitivanja svedoka; i 5) pravo na prevođenje. U okviru analize prava na odbranu, autori su

* Sudija i predsednik Prekršajnog apelacionog suda. E-mail: goricasekulic66@gmail.com
** Sudija Prekršajnog apelacionog suda u penziji. E-mail: leonpop@mts.rs

prikazali i sudsku praksu u predmetima u kojima je ukazano na moguću zloupotrebu prava na odbranu.

Ključne reči: Ustav, Konvencija o ljudskim pravima, odbrana, branilac, prevođenje, zloupotreba prava

UVOD

U prekršajnom postupku pored suda, stranke su osnovni i obavezni procesni subjekti. Kao i u krivičnom postupku, tako i u prekršajnom postupku stranke su lica koja obavljaju funkciju optužbe ili odbrane. Funkciju optužbe mogu obavljati pod uslovima predviđenim u Zakonu o prekršajima (u daljem tekstu ZOP, 2022): javni tužilac (član 127 ZOP), drugi državni organi ovlašćeni za podnošenje zahteva za pokretanje prekršajnog postupka (član 128 ZOP) i oštećeni (član 126 ZOP). U situaciji kada je ovlašćeni tužilac državni organ, oštećeni ima položaj sporednog procesnog subjekta. Funkciju odbrane ostvaruje okrivljeni koji može biti fizičko ili pravno lice, samostalno ili uz stručnu pomoć branioca.

POJAM OKRIVLJENOG U PREKRŠAJNOM POSTUPKU

Po definiciji Zakona o prekršajima okrivljeni je lice protiv koga se vodi prekršajni postupak. Okrivljeni može biti fizičko lice, preduzetnik, pravno lice i odgovorno lice u pravnom licu.

Prekršajni postupak protiv preduzetnika vodi se po odredbama po kojima se postupak vodi protiv fizičkog lica. U prekršajnom postupku preduzetnik ima ista prava i obaveze kao fizičko lice, ali iz zahteva za pokretanje prekršajnog postupka i odluke (presude i rešenja) mora biti jasno vidljivo da on odgovara za prekršaj u svojstvu preduzetnika, a ne kao fizičko lice.

Okrivljeno pravno lice

Odgovornost okrivljenog pravnog lica proizilazi iz odgovornosti odgovornog lica ili drugog lica koje je u vreme izvršenja prekršaja bilo ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica. Za okrivljeno pravno lice u

prekršajnom postupku učestvuje njegov predstavnik koji je ovlašćen da preduzima sve radnje koje može da preduzima sam okrivljeni.

Okrivljeno pravno lice može imati jednog predstavnika u prekršajnom postupku, a predstavnik može angažovati branioca. Dakle, predstavnik okrivljenog pravnog lica nije okrivljeni, već lice koje je ovlašćeno da zastupa okrivljeno pravno lice u prekršajnom postupku i koje je ovlašćeno da u korist okrivljenog pravnog lica preduzima sve radnje koje može preduzeti okrivljeni.

Predstavnik okrivljenog pravnog lica

Ovlašćenje predstavnika okrivljenog pravnog lica proizilazi iz Zakona, drugog akta ili pisanog ovlašćenja organa koji ga je odredio za predstavnika. Kako je pravno lice pravna tvorevina, ono ne može donositi odluke, davati izjave niti vršiti radnje svojstvene fizičkom licu, već te radnje umesto njega vrši njegov predstavnik. Predstavnik pravnog lica uvek mora da bude fizičko lice i ono ima sva prava koja pripadaju okrivljenom fizičkom licu u prekršajnom postupku (118 ZOP). Predstavnika pravnog lica treba razlikovati od zakonskog zastupnika. Zakonski zastupnik pravnog lica definisan je članom 31 Zakona o privrednim društvima (2025), pa tako, lice koje je upisano u registar (Zakon o postupku registracije u agenciji za privredne registre, 2021) kao zakonski zastupnik, može da zastupa okrivljeno pravno lice u prekršajnom postupku i tada mu ne treba posebno pisano ovlašćenje. U suprotnom, ako nadležni organ okrivljenog pravnog lica odredi drugo lice kao predstavnika u prekršajnom postupku, neophodno je posebno pismeno ovlašćenje koje se predaje sudu. Zakon više ne postavlja ograničenja da predstavnik mora biti iz kruga zaposlenih, te stoga više ne važi stav zauzet od strane tada Višeg prekršajnog suda u Beogradu, da predstavnk pravnog lica može biti samo lice iz redova zaposlenih (pravni stav zauzet na sednici Višeg prekršajnog suda 25. marta 2011. godine). Pravno lice može odrediti advokata kao svog predstavnika, ali taj advokat onda nema funkciju branioca u prekršajnom postupku već funkciju predstavnika okrivljenog pravno lica (član 125 stav 2 ZOP).

Lica koja ne mogu biti predstavnici pravnog lica

Predstavnik pravnog lica ne može biti lice koje je u istoj prekršajnoj stvari svedok. Okrivljeno pravno lice načelno može anagažovati svako

lice kao predstavnika u prekršajnom postupku, što iz kruga zaposlenih što van njega, sa izuzetkom predviđenim odredbom ovog člana

Nadalje, predstavnik pravnog lica u prekršajnom postupku između ostalog, kao i okrivljeni ima pravo da ne govori istinu ili da se brani ćutanjem, ali lica koja su pozvani kao svedoci dužni su da daju istinit iskaz pred sudom. Za razliku od predstavnika pravnog lica koje se određuje na osnovu pisanog ovlašćenja pravnog lica i po pravilu su zamenljivi, svedoci u postupku su nezamenljivi. Zbog toga će sud u slučaju da se jednom licu poklapaju uloge i predstavnika okrivljenog pravnog lica i svedoka, pozvati okrivljeno pravno lice da odredi drugog predstavnika. Isto će se postupati i u slučaju da pravno lice odredi svog predstavnika, a sud kasnije pozove to isto lice, određenog predstavnika, u svojstvu svedoka. Tada pravno lice mora da odredi drugog predstavnika. Na taj način se sprečavaju potencijalne zloupotrebe da pravno lice za svog predstavnika određuje svedoke prekršaja, kako bi ih izuzelo dužnosti svedočenja (npr. svedoci računovodstvenog poslovanja pravnog lica).

Prekršajna odgovornost pravnog lica i odgovornog lica u pravnom licu nezavisni su jedna od druge (član 27 stav 4 ZOP)[1] i ako se po pravilu vodi jedinstveni prekršajni postupak (član 108 ZOP), pa zbog toga odgovorno lice ne može biti predstavnik pravnog lica, jer su njihovi interesi u postupku nezavisni, a ponekad i suprotstavljeni. I ranija praksa stajala je na stranu da okrivljeno odgovorno lice u pravnom licu ne može istovremeno biti i predstavnik okrivljenog pravnog lica u prekršajnom postupku (presuda VKSS Przz 18/11 od 27. januara 2012. godine). Međutim ova zabrana je relativna jer zakon dozvoljava da odgovorno lice ujedno bude i predstavnik okrivljenog pravnog lica u situaciji kada je to lice jedino ovlašćeno za zastupanje tog pravnog lica (član 123 stav 2 ZOP), a imajući u vidu i da predstavnik pravnog lica ne mora biti njegov zakonski zastupnik, čak više ne mora ni da bude iz reda zaposlenih.

Pored toga, predstavnik okrivljenog pravnog lica ne može biti ni branilac, što proizilazi iz člana 125 ZOP. Branilac okrivljenog pravnog lica ne može učestvovati u privrednom kaznenom postupku niti biti saslušavan u svojstvu predstavnika okrivljenog pravnog lica (rešenje Višeg trgovinskog suda Pkž. 323/2007 od 27. septembra 2007. godine). Predstavnik okrivljenog pravnog lica ovlašćen je da to pravno lice

[1] Član 27 stav 4 ZOP „Odgovornost fizičkog ili odgovornog lica u pravnom licu za učinjeni prekršaj, krivično delo ili privredni prestup ne isključuje odgovornost pravnog lica za prekršaj“.

predstavlja ili zastupa na osnovu zakona ili drugog pravnog akta, a poslodavac može za predstavnika pravnog lica odrediti i drugo lice iz reda svojih članova ili drugog radnika u tom pravnom licu, iz čega proizilazi da advokat ne može istovremeno biti predstavnik okrivljenog pravnog lica, već samo njegov branilac. Osim toga, advokat koji je branilac okrivljenog odgovornog lica u okrivljenom pravnom licu ne može istovremeno biti i predstavnik tog pravnog lica.

Ako pravno lice ne odredi i drugog predstavnika u roku od 8 dana primenjuju se odredbe člana 124 ZOP koje govore o kažnjavanju za neodređivanje predstavnika pravnog lica. Razlog za uvođenje ove odredbe leži u nastojanjima da se spreče razne manipulacije i zloupotrebe od strane pravnih lica. Ističe se da je u praksi zapažena neposlušnost pravnih subjekata odgovornih lica u okviru pravnih lica i predstavnika pravnih lica koja treba da se pojave pred sudom radi davanja iskaza u vezi sa prekršajem za koji se terete, a posebno su se pojavile i manipulacije povodom činjenica ko je uopšte zadužen da primi sudski poziv u okviru firme i da li je poziv primljen ili nije, te da li je pravno lice primilo podneti zahtev i naredbu suda da odredi predstavnika pravnog lica (Šušnjara, 2014, str. 248). Zbog toga je predviđeno novčano kažnjavanje pravnog lica koje ne odredi svog predstavnika ili drugog predstavnika u roku od 8 dana, ako se određeni predstavnik mora izuzeti iz razloga navedenih u prethodnom članu. Predviđeno je i novčano kažnjavanje za svako dalje neodazivanje pozivu, nakon izricanja prvobitne kazne. To podrazumeva da se pravno lice može kazniti iako odredi predstavnika, a predstavnik se ne odazove sudskom pozivu. Kaznu određuje i izriče sudija koji vodi postupak, a na rešenje o kažnjavanju može se uložiti žalba drugostepenom prekršajnom sudu koja ne odlaže izvršenje rešenja.

Pravo pravnog lica na branioca

Pravno i odgovorno lice mogu imati zajedničnog branioca bez obzira na to da li se protiv njih vodi jedinstveni postupak ili odvojeni prekršajni postupci. Pravno i odgovorno lice faktički imaju status saokrivljenih, što znači da sud procenjuje da li je određivanje zajedničkog branioca štetno za interes njihove odbrane, odnosno da li to ometa njihovo stručno, savesno i blagovremeno pružanje pravne pomoći u odbrani (član 73 stav

3 tačka 4, član 78 stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, (u daljem tekstu ZKP, 2021), a skladu sa članom 99 ZOP.[2]

Predstavnik pravnog lica čak iako je po profesiji advokat, ne može istovremeno biti branilac u tom prekršajnom postupku. Branilac i predstavnik su odvojeni i različiti procesni subjekti, sa različitim ovlašćenjima.

Kao što je napred rečeno, predstavniku okrivljenog pravnog lica u postupku pripadaju sva prava i dužnosti koje ima okrivljeni kao fizičko lice, dok je branilac advokat ili advokatski pripravnik koga angažuje pravno i odgovorno lice punomoćjem. Čak i ako pravno lice angažuje drugog predstavnika, lice, raniji predstavnik, nikada ne može imati svojstvo branioca u postupku koji se vodi protiv tog pravnog lica ili odgovornog lica u tom pravnom licu. Ovo, međutim ne znači, kao što je napred rečeno da advokat ne može biti predstavnik pravnog lica, već samo da u tom slučaju ne može ujedno imati i svojstvo branioca tog pravnog lica. Stoga je pogrešan stav izražen u sudskoj praksi, po mišljenju autora ovog rada, da advokat ne može biti predstavnik okrivljenog pravnog lica već samo njegov branilac (presuda Višeg prekršajnog suda, Odeljenje u Novom Sadu, 308 Prž.15810/11 od 19. septembra 2011. godine).

NORMATIVNI OKVIR

Evropska konvencija o ljudskim pravima je prvi međunarodni instrument o ljudskim pravima koji garantuje određena ljudska, građanska i politička prava i slobode, a između ostalih i pravo na pravično suđenje. To je pravni akt Saveta evrope donet 04.11.1950. godine, originalna verzija objavljena je pod nazivom Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koja je dopunjena sa naknadno usvojenih 15 protokola. Konvencija predviđa i postupak međunarodne pravne zaštite u slučaju kršenja tih prava i sloboda, s obzirom da je Protokolom ustanovljen Evropski sud za ljudska prava, koji je počeo sa radom 1959. godine, kao stalna pravosudna institucija pred kojom se vodi postupak u cilju zaštite garantovanih prava i sloboda. Mogućnost obraćanja sudu predviđena je i za pojedince kao aktivno legitimisane učesnike u postupku pred sudom. Konvencija u okviru prava na pravično suđenje u članu 6. stav 1 predviđa prava koja svako ima u postupku pred sudom, kao skup

[2] Član 99 ZOP „Na prekršajni postupak shodno se primenjuju odredbe Zakonika o krivičnom postupku, ako ovim ili drugim zakonom nije drukčije određeno“.

procesnih garancija: pravo na pravičnost i javnost postupka, pravo na suđenje u razumnom roku, pravo na nezavisan i nepristrasan sud, u stavu 2 predviđa pretpostavku nevinosti u vezi optžube za krivično delo i u stavu 3 predviđa minimalna prava koja ima optuženi za krivično delo (pravo na odbranu u širem smislu). Republika Srbija ratifikovala je Evropsku konvenciju za ljudska prava u martu 2004. godine i od tada je ovaj međunarodni ugovor sastavni deo našeg pravnog sistema.

U našoj zemlji, Ustav (2021) je pravni akt najviše pravne snage, pa tako prema članu 16 stav 2 Ustava „Opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori sastavni su deo pravnog poretka Republike Srbije i neposredno se primenjuju. Potvrđeni međunarodni ugovori moraju biti u skladu s Ustavom“.

U skladu sa navedenim, možemo zaključiti da Ustav ne prihvata apsolutnu prednost međunarodnog prava, jer jasno propisuje da međunarodni ugovori a time i Evropska konvencija za ljudska prava, moraju biti u skladu sa Ustavom. Ustav propisuje sledeću hijerarhiju: Ustav, međunarodno pravo (što obuhvata i Evropsku konvenciju za ljudska prava), zakonski i podzakonski akt. Navedeno proizilazi iz člana 167 stav 1 tačka 1 i 2 Ustava gde je propisano da Ustavni sud odlučuje o saglasnosti zakona i drugih opštih akata sa Ustavom, opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i potvrđenim međunarodnim ugovorima i saglasnosti potvrđenih međunarodnih ugovora sa Ustavom, ali i iz člana 144 stav 1 Ustava kojim je navedeno da je sudija nezavisan i da sudi na osnovu Ustava, potvrđenih međunarodnih ugovora, zakona, opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava i drugih opštih akata, donetih u skladu sa zakonom.

Dakle, sva prava i slobode garantovane Konvencijom primenjuju se neposredno u skladu sa odredbama Ustava koji jemči ta prava, kao i u skladu sa Zakonom koji, pod uslovima predviđenim Ustavom, može samo bliže odrediti način ostvarivanja ovih prava, koji ni u kom slučaju ne sme narušiti osnovni smisao i sadržinu tih prava (član 18 stav 1 i 2 Ustava RS).

Ustav Republike Srbije predviđa niz ljudskih prava i sloboda, među kojima su i pravo na pravično suđenje, to su prava koje ima svako u postupku pred sudom (član 32 Ustava RS), zatim tu su posebna prava okrivljenog predviđena članom 33 Ustava RS, zatim pravo na pravnu sigurnost u kaznenom pravu ukazuje član 34.Ustava RS i pravo na jednaku zaštitu prava i na pravno sredstvo član 36. Ustava RS. U okviru prava na pravično suđenje član 32 stav 8 Ustav Republike Srbije

predviđa da sva prava koja ima okrivljeni za krivično delo ima, shodno zakonu i u skladu sa njim i fizičko lice protiv koga se vodi postupak za neko drugo kažnjivo delo. Ovom odredbom Ustav u pogledu zajamčenih prava izjednačava okrivljenog protiv koga se postupak vodi za krivično delo, sa fizičkim licem protiv koga se postupak vodi za neko drugo kažnjivo delo, u našem slučaju za prekršajno delo. Zakon o prekršajima sadrži niz odredbi kojima se ova prava okrivljenom garantuju. Jedno od osnovnih prava okrivljenog je pravo na odbranu.

Stoga, pravo na odbranu predviđeno je u Zakonu o prekršajima kao jedno od osnovnih načela prekršajnog postupka, a takođe i neka druga osnovna načela prekršajanog postupka koja se posebno odnose na pravo na odbranu – načelo zakonitosti, načelo pomoći neukoj stranci koje podrazumeva obavezu suda da se stara da neukost stranke ne bude na štetu njenih prava, te se ovo načelo primenjuje u pogledu prava na odbranu i u skladu sa njim. Zakon o prekršajima u nizu odredbi predviđa konkretne obaveze suda da okrivljenog pouči o određenim konkretnim pravima iz okvira prava na odbranu. Povreda prava odbrane kao opšteg prava, predstavlja relativno bitnu povredu odredaba prekršajnog postupka.

Pravo okrivljenog na odbranu u širem smislu treba shvatiti kao sveobuhvatno pravo koje u sebi obuhvata više konkretnih prava okrivljenog, koja zajedno i međusobno povezana stvaraju preduslov za pravičan sudski postupak i između ostalog određuju i položaj okrivljenog kao stranke u prekršajnom postupku, a koji se mogu svrstati u nekoliko najznačajnijih užih prava: 1) Pravo na obaveštenost o delu za koje se tereti i dokazima prikupljenim protiv njega, 2) pravo na odbranu i branioca, 3) pravo da mu se sudi u njegovom prisustvu i da se brani, 4) pravo u pogledu predlaganja dokaza i ispitivanja svedoka, 5) pravo na prevođenje. Zakon o prekršajima bliže određuje sadržinu, uslove i način ostvarivanja ovih prava okrivljenog, a Prekršajni sudovi u vođenju postupka prema osnovnim načelima sadržanim u glavi VIII Zakona o prekršajima, treba da počnu i neposredno da primenjuju međunarodne standarde o pravičnom suđenju.

U daljem tekstu objasnićemo kako se navedena prava ostvaruju u prekršajnom postupku i da li okrivljeni zloupotrebljava svoje pravo na odbranu.

PRAVO OKRIVLJENOG NA ODBRANU (ZLOUPOTREBA PRAVA)

1) Pravo na obaveštenost okrivljeni ima u toku celog postupka od njegovog otpočinjanja. Kada se okrivljeni prvi put poziva uz poziv mu se obavezno dostavlja primerak zahteva za pokretanje prekršajnog postupka (član 187 stav 4 ZOP), jer okrivljeni mora biti već na prvom ispitivanju obavešten o prekršaju za koji se tereti i osnovama optužbe, tako da posle uzimanja ličnih podataka okrivljenom će se saopštiti zašto se okrivljuje (član 200 stav 8 ZOP). Informacije o kojima se okrivljeni obaveštava odnose se i na činjenice prekršaja za koji se tereti i na dokaze kojima se prekršaj potkrepljuje. Pod prekršajem za koji se tereti podrazumevaju se radnje i činjenice koje se zahtevom stavljaju na teret okrivljenom, a pod osnovama optužbe dokazi kojima se potkrepljuju navodi optužbe iz zahteva za pokretanje prekršajnog postupka. Pravo na obaveštenost mora se razumeti u svetlu prava okrivljenog na pripremu odbrane, kao jedan od preduslova za ostvarenje tog prava, jer okrivljeni koji nije obavešten o prekršaju i dokazima protiv sebe, ne može ni da se brani. U vezi s tim predviđena je dužnost podnosioca zahteva da navede predlog dokaza kao obavezan deo sadržine zahteva. Ovim se postiže da okrivljeni već prilikom prijema poziva za saslušanje bude obavešten kako o prekršaju, tako i dokazima koji ga terete.

Okrivljeni ima pravo i na pristup dokazima i dokumentima koji su mu potrebni za pripremu odbrane. Na zahtev okrivljenog (usmeni ili pismeni), mora mu se omogućiti da se upozna sa ovim dokazima. U prilogu ostvarenja ovog prava ZOP predviđa pravo okrivljenog i branioca okrivljenog da razmatra i prepisuje spise predmeta, dakle okrivljeni ima pravo da razmatri i prepisuje sva pismena, predložene dokaze, nalaz i mišljenje veštaka, zapisnik o uviđaju i drugo.

a) Primer iz prakse Evropskog suda za ljudska prava[3]

U predmetu *Foucher protiv Francuske* (1997) broj predstavke 22209/93, tužilac nije dopustio optuženom koji je želeo sam sebe da zastupa u vidu sudske spise, niti mu je dopustio da pregleda kopije dokumenata koje su bile u njima. Stoga je sud zaključio da optuženi nije

[3] Praksa Evropskog suda za ljudska prava dostupna na: hudoc.echr.coe.int

mogao da pripremi adekvatnu odbranu, čime je došlo do povrede načela jednakosti stranaka u smislu člana 6 stav 3 Konvencije. U stavu suda pravo na pravično suđenje obuhvata i pravo na akuzatorni postupak što u načelu znači mogućnost da stranke u postupku budu upoznate sa svim dokazima ili napomenama koje su priložene u spisu i da mogu da ih komentarišu.

2) Okrivljeni može da se brani sam ili uz stručnu pomoć branioca.

Pravo na odbranu (član 93 ZOP) regulisano je u nizu procesnih načela i pravila kojima se okrivljenom daje pravo da preduzima sve vrste procesnih aktivnosti u cilju osporavanja podnetog zahteva za pokretanje prekršajnog postupka (optužbe) i dokazivanja svoje nevinosti. Okrivljeni je potpuno slobodan u izboru, sadržini i načinu svoje odbrane, slobodan u odluci da li će se i na koje činjenice izjašnjavati i u odabiru činjenica koje će izneti u prilog svoje odbrane i u tom pogledu niko nema prava da ga na bilo koji način ograničava. Ovo pravo podrazumeva mogućnost okrivljenom da se izjasni o činjenicama i dokazima koji ga terete i da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist.

Međutim, sud je dužan da poštuje načelo ekonomičnosti postupka (član 91 ZOP).

Smisao ovog načela da se prekršajni postupak mora sprovesti brzo i bez odugovlačenja uz izbegavanje nepotrebnih radnji i troškova, a sve u cilju veće efikasnosti prekršajnog postupka, ali ne na štetu donošenja pravilne i zakonite odluke. Dužnost je sudova da od podnošenja optužbe i do izricanja prekršajno pravne sankcije prođe što manje vremena. Pri tome se pruža i mogućnost sudu da rešenjem uskrati okrivljenom pravo na određenu procesnu radnju, ako zaključi da se ta radnja preduzima samo radi odugovlačenja postupka ili se na drugi način zloupotrebljavaju prava. Svako ko je optužen ima pravo da mu se obezbedi odgovarajuće vreme i mogućnost za pripremu odbrane, a ključna uloga sudije je da uspostavi odgovarajuću ravnotežu među ovog zahteva i obeveze da osigura da suđenje bude završeno u razumnom roku. Koje vreme je odgovarajuće zavisi od okolnosti samog predmeta uključujući tu njegovu složenost i fazu u kojoj se postupak nalazi. Sud mora naći pravu meru odnosa između obaveze da se postupak sprovede bez odugovlačenja i zahteva za donošenje pravilne i zakonite odluke, što znači da sudija treba da ispituje samo one činjenice koje su od značaja za donošenje zakonite odluke i u tom cilju da se stara da odbrana okrivljenog ne bude

upravljana na nepotrebno odugovlačenje postupka. U skladu sa ovim načelom, sud će odbiti predloge stranaka za izvođenje nepotrebnih dokaza, na primer: činjenica koje nisu relevantne za donošenje odluke ili predloga usmerenih na dokazivanje okolnosti koje su već utvrđene.

Pretpostavka nevinosti je ustavno načelo i jedno od osnovnih načela Konvencije, prema kome je svako nevin i niko se ne može smatrati krivim za prekršaj dok mu se pravosnažnom odlukom nadležnog suda ne utvrdi krivica. Ustav u članu 33 stav 7 garantuje okrivljenom da nije dužan da daje iskaze protiv sebe ili protiv lica bliskih sebi, niti da prizna krivicu. Poštovanje ovog načela podrazumeva i pravo okrivljenog da ne iznese odbranu i ne odgovara na pitanja, odnosno pravo na ćutanje. To istovremeno znači da teret dokazivanja krivice okrivljenog u suštini nije na okrivljenom već na podnosiocu zahteva – optužbe. Okrivljeni je jedino dužan da učestvuje u postupku, od okrivljenog je zabranjeno i kažnjivo iznuđivati priznanje ili druge izjave. Takođe, u okviru ovog načela se smatra i sumnja o postojanju činjenice koje čine obeležja prekršaja i postojanju krivice, tako što se tumači u korist okrivljenog (in dubio pro reo).

Okrivljeni nije dužan da odgovora na postavljena pitanja, s tim što je u tom slučaju kao garancija prava okrivljenog na odbranu, obaveza suda da okrivljenog pouči da time može otežati prikupljanje dokaza za svoju odbranu. Ako se govori o shodnoj primeni Zakonika o krivičnom postupku treba imati u vidu odredbu člana 89 stav 2 istog Zakona koja obavezuje sud da okrivljenom saopšti da nije dužan da iznese svoju odbranu niti da odgovara na postavljena pitanja.

Branilac je pravno obrazovano lice (advokat) koji pruža stručnu pravnu odbranu okrivljenom u kaznenom postupku. Okrivljeni ima pravo da sam izabere branioca i sloboda izbora je time u potpunosti data okrivljenom. Član 119 stav 2 ZOP predviđa krug lica bliskih okrivljenom koji mogu angažovati branioca okrivljenom: njegov zakonski zastupnik, brančni drug, srodnik po krvi u pravoj liniji, usvojitelj, usvojenik, brat, sestra, hranitelj i lica sa kojim okrivljeni živi u vanbračnoj zajednici. Ovom odredbom zakon samo proširuje osnovno pravo okrivljenog na izbor branioca i na određena druga lica, bliska okrivljenom koja pored okrivljenog imaju pravo izbora branioca za okrivljenog. Time se ne dira i ne ograničava osnovno pravo okrivljenog da po svom izboru bira branioca koji to pravo u svakom slučaju ima. Ovo treba shvatiti kao dodatnu pogodnost za okrivljenog a ne kao

ograničenje njegovog prava da sam bira branioca, osim ako nije reč o okrivljenom iz člana 118 stav 3 ZOP koji mora prihvatiti branioca koga angažuje zakonski zastupnik.[4]

"Branilac postoji da bi okrivljenom pomogao u njegovoj odbrani, da iznađe, naloži i protumači one istinite činjenice i okolnosti koje mu idu u korist, ostavljajući sudu i javnom tužiocu da iznalaze i sa svoje strane tumače činjenice i okolnosti koje idu na štetu okrivljenog" (Vasiljević, Grubač, 2005, str. 144). Ovlašćenje-pravo i dužnost branioca da zastupa-brani okrivljenog zasniva se na punomoćju koje mu služi kao legitimacija u postupku, koje okrivljeni daje izabranom braniocu i traje sve dok okrivljeni ne opozove to punomoćje. Ovo punomoćje se može dati pismeno ili usmeno, na zapisniku pred sudom i ako je punomoćje dato pismeno, branilac je dužan da ga podnese sudu.

U pogledu dužnosti branioca neophodna je shodna primena člana 72 ZKP kojim se predviđa da je branilac dužan da: a) podnese organu postupka punomoćje bez odlaganja; b) pruži okrivljenom pomoć u odbrani stručno, savesno i blagovremeno; v) ne zloupotrebi pravo radi odugovlačenja postupka; i g) upozori okrivljenog na posledice odricanja ili odustajanja od prava da pruža pravnu pomoć okrivljenom u roku od 30 dana od kada je otkazao punomoćje, ako pre isteka tog roka okrivljeni ne angažuje drugog branioca.

Pravo okrivljenog na branioca podrazumeva da je branilac ovlašćen da u korist okrivljenog preduzima sve radnje koje po zakonu može preduzeti i sam okrivljeni (član 119 stav 3 ZOP), dakle branialc pomaže okrivljenom u realizaciji prava na odbranu, izlaže činjenice i okolnosti koje mu idu u korist, iznosi predloge i predlaže dokaze i preduzima sve što smatra da ide u korist okrivljenog, ali se branilac ne može saslušati umesto okrivljenog, odnosno ne može dati pisanu odbranu umesto njega. Članom 161 stav 1 ZOP propisano da ako okrivljeni ima branioca sve odluke od čijeg dostavljanja teče rok za žalbu dostaviće se samo braniocu, ako ih ima više samo jednom od njih, čime se dostavljanje okrivljenom smatra izvršenim.

Postoji obaveza suda da prilikom prvog saslušanja okrivljenog pouči o pravu na branioca, jer zakon daje mogućnost okrivljenom da se brani sam ili uz stručnu pomoć branioca koga sam izabere. To dalje znači obavezu suda da uz prvi poziv okrivljenom dostavi zahtev za pokretanje

[4] Član 118 stav 3 ZOP „Za okrivljenog koji nije poslovno sposoban radnje u postupku preduzima zakonski zastupnik".

prekršajnog postupka kako bi se okrivljeni obavestio za koji se prekršaj tereti i kako bi mogao da pripremi odbranu. Prilikom prvog saslušanja sud je u obavezi da pre davanja odbrane okrivljenog, istog pita da li će se braniti sam ili će angažovati branioca, kao i da postavljeno pitanje i odgovor okrivljenog unese u zapisnik o saslušanju. Ako to ne učini i donese odluku koja se zasniva na iskazu okrivljenog koji nije upozoren na pravo da uzme branioca, sud čini apsolutno bitnu povredu odredaba prekršajnog postupka iz člana 264 stav 1 tačka 12 ZOP, na koju drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti.

Od pravila da se okrivljenom mora dati mogućnost da se izjasni o činjenicama i dokazima za koje se tereti, postoji izuzetak predviđen zakonom kada se može doneti odluka o prekršajnoj odgovornosti okrivljenog i kažnjavanju bez ispitivanja okrivljenog. Taj izuzetak postoji u situaciji ako uredno pozvani okrivljeni ne dođe i ne opravda izostanak ili u određenom roku ne dostavi pisanu odbranu, a njegovo ispitivanje nije nužno za utvrđivanje činjenica koje su od važnosti za donošenje zakonite odluke (član 93 stav 3 ZOP).

U vezi razloga za izuzeće branioca, neophodna je shodna primena ZKP u prekršajnom postupku, koji članom 73 stav 3 predviđa da branilac ne može biti:

a) saokrivljeni, oštećeni, bračni drug ili lice koje sa okrivljenim, oštećenim ili tužiocem živi u vanbračnoj ili drugoj trajnoj zajednici života, njihov srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kog stepena, u pobočnoj liniji do četvrtog stepena ili po tazbini do drugog stepena;

b) lice koje je pozvano kao svedok, osim ako po svom zakonu ne može biti ispitano kao svedok ili oslobođeno dužnosti svedočenja izjavilo da neće da svedoči;

v) lice koje je u istom predmetu postupalo kao sudija, podnosilac zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, zastupnik oštećenog, službenik policije ili drugo lice koje je preduzimalo određene radnje u postupku;

g) branilac saokrivljenog koji se u istom predmetu tereti za isti prekršaj, osim ako organ postupka zaključi da to ne bi štetilo interesima odbrane, odnosno ako ne bi smetalo stručnom, savesnom i blagovremenom pružanju pravne pomoći u odbrani.

Okrivljeni, odnosno lice iz stava 2 člana 119 ZOP u ime okrivljenog mogu angažovati branioca sve do pravnosnažnog okončanja prekršajnog postupka. U tom smislu branilac može biti angažovan i nakon donošenja

prvostepene presude u postupku po žalbi. Tada je sud dužan da sve odluke dostavlja braniocu okrivljenog, inače čini bitnu povredu odredaba postupka. Primera radi, branilac okrivljenog je dostavio podnesak sudu u kojem ga obaveštava da ga je okrivljeni ovlastio da ga brani i zastupa do pravnosnažosti i okončanja prekršajnog postupka, a tom prilikom je sudu dostavio i uredno punomoćje koje je izdao okrivljeni. Međutim, prvostepeni sud je iako na opisan način obavešten u okviru žalbenog roka okrivljenog, da je okrivljeni angažovao branioca, nije dostavio braniocu okrivljenog prvostepenu presudu čime je povređeno pravo odbrane okrivljenog u žalbenom postupku, što je uticalo na zakonito i pravilno donošenje drugostepene odluke i učinjena je bitna povreda odredaba prekršajnog postupka na štetu okrivljenog (presuda Vrhovnog kasacionog suda Kzz Pr.30/16 od 05.10.2016. godine).

Okrivljeni je ovlašćen da opozove branioca u svako doba. Prava i dužnosti branioca prestaju opozivom ili otkazom punomoćja ili razrešenjem od strane suda. Razlozi za razrešenje branioca predviđeni su članom 80 ZKP. Pri tome i zasnivanje i prestanak ovlašćenja braniocu zavisi od slobodne volje i izbora okrivljenog.

Međutim, u prekršajnom postuku veoma često dolazi do zloupotrebe prava na odbranu na taj način što okrivljeni otkazuju punomoćje braniocu neposredno pre okončanja postupka, a zatim nakon dostavljanja odluke suda, ponovo angažuju istog ili drugog branioca, koji od suda zahteva da mu se dostavi prvostepena odluka, kako bi se produžio rok za podnošenje žalbe. Ovde treba napomenuti da se odluka novoizabranom braniocu dostavlja samo u slučaju ako prethodnom braniocu nije dostavljena odluka u vreme kada ga je okrivljeni angažovao.

Primeri iz sudske prakse:

U predmetu PR 233/2023 Prekršajnog suda u Valjevu, na osnovu zahteva za sudsko odlučivanje okrivljenog pravnog lica A..A od dana...,a po prekršajnom nalogu PU...SPI... broj ...od ...pokrenut je prekršajni postupak protiv okrivljenog pravnog lica zbog prekršaja iz člana 55 st. 1 tač. 12 Zakona o radnom vremenu posade vozila u drumskom prevozu i tahografima. Okrivljeno pravno lice je angažovalo branioca B..B prilikom podnošenja zahteva za sudsko odlučivanje, dakle na početku postupka, dana 13.08.2024. godine doneta je presuda, ista je uručena braniocu

dana 26.08.2024. godine, koja je prethodno bila otpremljena iz sedišta prvostepenog suda dana 15.08.2024. godine. Predstavnik okrivljenog pravnog lica je dana 23.08.2024. godine dostavio prvostepenom sudu obaveštenje da je otkazao punomoćje advokatu-braniocu B..B i zatražio da se sva pismena dostavljaju na adresi sedišta okrivljenog pravnog lica A..A, po čemu je prvostepeni sud postupio i uručio presudu okrivljenom pravnom licu dana 26.08.2024. godine.

Nakon toga, dana 04.09.2024. godine advokat B..B (isti branilac) obaveštava prvostepeni sud da je ponovo angažovan kao branilac okrivljenog pravnog lica A..A, dostavlja punomoćje, njegov podnesak upućen je preporučenom pošiljkom dana 02.09.2024. godine i zahteva da mu se ponovo dostavi presuda, jer je istu primio kao neangažovani branilac i na kraju prvostepenom sudu dostavlja žalbu na prvostepenu presudu dana 15.10.2024. godine.

Napomena: apsolutna zastarelost za vođenje prekršajnog postupka nastupila je dana 19.10.2024. godine.

Epilog: Prvostepeni sud nije ponovo dostavio presudu istom braniocu, a žalbu je odbacio kao neblagovremenu. Prekršajni apelacioni sud je povodom žalbe branioca na rešenje prvostepenog suda o odbacivanju žalbe kao neblagovremene, rešenjem PRŽ 560/25 odbio žalbu kao neosnovanu i potvrdio navedeno rešenje, sa obrazloženjem da je braniocu prvostepena presuda uručena 26.08.2024. godine, kada nije odbio prijem iste, a žalbu je podneo nakon proteka roka od 8 dana od prijema presude.

Komentar: Žalba na prvostepenu presudu podneta je dana 15.10.2024. godine, 4 dana pre nastupanja apsolutne zastarelosti za vođenje prekršajnog postupka.

U predmetu PR 234/2023 Prekršajnog suda u Valjevu je sve identično kao u prethodno opisanom predmetu, iste su stranke, samo je u pitanju prekršaj iz člana 57 stav 1 tačka 5 Zakona o radnom vremenu posade vozila u drumskom prevozu i tahografima.

Ovde treba ukazati na član 80 stav 1 tačka 4 ZKP koji predviđa da branilac može biti razrešen ako mu je punomoćje ponovo dato nakon opoziva ili otkaza punomoćja, a do toga je očigledno došlo u cilju zloupotrbe prava.

U predmetu PR 3590/22 Prekršajnog suda u Novom Sadu prekršajni postupak je okončan presudom kojom je okrivljeni A..A oglašen odgovornim za prekršaj iz člana 9 stav 1 Zakona o javnom redu i miru. Okrivljeni je u toku postupka imao branioca kome je uručena prvostepena presuda dana 29.11.2023. godine, a zatim je okrivljeni dana 06.12.2023. godine prvostepenom sudu dostavio obaveštenje da je otkazao punomoćje advokatu-braniocu B..B. Nadalje, dana 09.01.2024. godine sudu je dostaljeno punomoćje za drugog advokata-branioca S..S, a sud je umeđuvremenu uručio prvostepenu presudu i okrivljenom. Preporučenom pošiljkom dana 19.02.2024. godine novi branilac S..S dostavlja sudu žalbu na prvostepenu presudu, ali tako što je upućuju greškom nenadležnom sudu, Prekršajnom sudu u Bečeju, odeljenje suda u Temerinu.

Napomena: apsolutna zastarelost za vođenje prekršajnog postupka nastupila je dana 28.02.2024. godine.

Epilog: Prekršajni apelacioni sud je povodom žalbe branioca na presudu prvostepenog suda, rešenjem PRŽ 5551/24 odbacio žalbu kao neblagovremenu, sa obrazloženjem da je prvom braniocu B...B prvostepena presuda uručena 29.11.2023. godine, a žalbu je podneo novi branilac nakon proteka roka od 8 dana od prijema presude, računajući od dana prijema presude prvom braniocu. Prvostepeni sud nije imao obavezu da uruči presudu novom braniocu, (iako je prvostepeni sud to nepotrebno učinio).

3) Sledeće pravo je pravo okrivljenog da mu se sudi u njegovom prisustvu i da se brani, koje je usko povezano sa prethodno opisanim pravom. Ova prava su usmerena upravo na pružanje mogućnosti okrivljenom da se koristi svojim pravom na odbranu, dok pravo izbora da li će tu mogućnost koristiti pripada okriljenom. Minimalan uslov koji obezbeđuje ostvarivanje prava na mogućnost odbrane, je pozivanje okrivljenog, pa zatim pravo okrivljenog, ali ne i obavezu da prilikom saslušanja iznese svoju odbranu i sa druge strane uslovi pod kojim se odluka u postupka može doneti bez saslušanja okrivljenog, a time ne bude povređeno njegovo pravo na mogućnost odbrane, o čemu je bilo reči.

4) Pravo okrivljenog da prisustvuje saslušanju svedoka i drugih lica i pravo da im postavlja pitanje je deo sadržine prava na odbranu. Ovo pravo odnosi se na svedoke koji se saslušavaju, bilo da su oni predloženi

od strane podnosioca zahteva za pokretanje prekršajnog postupka ili od strane okrivljenog, ali i na druga lica koja se saslušavaju, što dalje znači da okrivljeni ima pravo da bude obavešten odnosno pozvan da prisustvuje svim procesnim radnjama u toku postupka, kako na pretresu tako i kada se postupak vodi bez pretresa i da tokom celog postupka ima pravo procesne inicijative u pogledu podnošenja dokaza, stavljanja predloga i da koristi sva pravna sredstva predviđena članom 118 stav 2 ZOP. Ova prava su zadovoljena ukoliko je okrivljenom data mogućnost da ta prava i koristi, a što se postiže obavezom obaveštavanja odnosno pozivanja okrivljenog i njegovog branioca, pri čemu pozivanje mora biti uredno, pa prema tome kao uslov nepoštovanja ovog prava nije nužno da se okrivljeni tim pravom i koristi u toku postupka, već to predstavlja izbor okrivljenog.

Dakle, garancija za obezbeđivanje ostvarivanja ovog prava se sastoji u tome da branilac mora da bude uredno pozvan, odnosno obavešten o preduzimanju određene pocesne radnje u postupku, a na okrivljenom i braniocu je pravo izbora da se tim pravom i koristi, a kao još jednu garanciju zakon predviđa i obavezu da se u zapisnik o preduzimanju procesne radnje unese izjava okrivljenog o razlozima odsustva branioca.

5) Pravo na prevođenje

Upotreba jezika u prekršajnom postupku regulisana je članom 94 ZOP. Pre svega, prema članu 10 stav 1 Ustava u Republici Srbiji u službenoj upotrebi je srpski jezik i ćirilično pismo, a prema stavu 2 istog člana službena upotreba drugih jezika i pisama uređuje se zakonom na osnovu Ustava. Članom 6 Zakona o službenoj upotrebi jezika i pisama (2018), svakome se garantuje pravo da, u postupku pred organom koji u vršenju javnih ovlašćenja odlučuje o njegovom pravu ili obavezi, upotrbljava svoj jezik i da se i da se u tom postupku upoznaje sa činjenicama na svom jeziku. Član 13 istog Zakona utvrđivanje jezika, na kome će se postupak voditi, tretira kao predhodno pitanje, u skladu sa odredbama ovog zakona, odlučuje lice koje vodi postupak. Ovaj član obavezuje službeno lice, odnosno ovde sudiju da predoči stranci koji su jezici u službenoj upotrebi na području suda i zatraži od stranke da se izjasni na kom će se jeziku postupak voditi, s tim da će se postupak voditi na srpskom jeziku dok se ne utvrdi jezik postupka, a u zapisniku se mora naznačiti način utvrđivanja jezika postupka i utvrđen jezik postupka. Rešavanje prethodnog pitanja je procesnog karaktera o čemu

sud vodi računa po službenoj dužnosti tokom celog posrupka. Prekršajni postupak se po pravilu vodi na srpskom jeziku i ćiriličnom pismu, dok se latinično pismo koristi samo u skladu sa zakonom. Prekršajni postupak se može voditi i na jeziku nacionalne manjine, na područjima na kojima je u skladu sa zakonom u službenoj upotrebi i jezik određene nacionalne manjine, pri čemu obim ostvarivanja ovog prava zavisi od lokalne samouprave na čijem se području nalazi sud koji vodi prekršajni postupak. Naime, vođenje postupka na jeziku i uz upotrebu pisma nacionalne manjine podrazumeva da se zapisnici vode na pismu pripadnika te nacionalne manjine i da se sudska odluka donese na njegovom jeziku. Međutim, ako prekršajni postupak protiv pripadnika nacionalne manjine, koji je državljanin Republike Srbije, vodi sud u kome jezik nacionalne manjine, kojoj okrivnjeni pripada, nije u službenoj upotrebi, on nema pravo da zahteva da se postupak vodi na njegovom jeziku, ali ima pravo da prati na svom jeziku preko prevodioca i da na tom jeziku da svoju odbranu. Ovde treba ukazati na obavezu suda iz člana 94 stav 5 ZOP a to je da prevođenje obavlja prevodilac koga odredi sud koji vodi prekršajni postupak sa liste sudskih prevodilaca, a ukoliko to nije moguće, prevođenje će izvršiti drugo lice uz pristanak stranke.

Ako se okrivljeni izjasni da ne razume srpski jezik i traži da se angažuje prevodilac kako bi mogao da prati tok postupka, ili tarži da se postupak vodi na jeziku i uz upotrebu pisma nacionalne manjine kojoj pripada (uz uslov da je je taj jezik u službenoj upotrebi u sudu uz srpski), nastaje zakonska obaveza suda da taj zahtev uvaži , kako ne bi učinio bitnu povredu odredaba prekršajnog postupka (član 264 stav 1 tačka 3 ZOP). Okrivljeni takođe ima pravo na besplatnog tumača, ako je gluv, slep ili nem. Pitanje jezika okrivljenog i odricanje prava na upotrebu svog jezika mora se rešiti pre prelaska na preduzimanje drugih procesnih radnji, pri čemu se sud mora osloniti na slobodno izjašnjenje okrivljenog, a ne na njegovu nacionalnost.

Ovo striktno pravilo izaziva velike probleme u praksi kada je maternji jezik stranke-okrivljenog takav da se vrlo malo razlikuje od srpskog (hrvatski, bošnjački, crnogorski i slično), a okrivljeni zahteva da mu se obezbedi prevođenje, jer navodno ne razume srpski jezik, a očigledno se na tom srpskom jeziku i školovao.

Sudija koji vodi prekršajni postupak može u situacijama u kojima proceni da se radi o očiglednoj zloupotrebi ovog prava, pozivajući se na član 9 Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima koju je

Srbija ratifikovala 2005. godine, da odbije zahtev okrivljenog da se postupak vodi na njegovom jeziku. Navedeni međunarodni ugovor štiti manjinske jezike, ali takođe štiti i zemlje potpisnice od zloupotreba koje su usmerene na odugovlačenje prekršajnog postupka i da na taj način postupak „dovedu“ do apsolutne zastarelosti vođenja postupka, (zahtevajući prevod sudskih spisa i prisustvo sudskog tumača).

b)-Primer iz prakse Evropskog suda za ljudska prava:

U predmetu *K. V. protiv Francuske* (1983), predstavka broj 10210/82, podnosilac predstavke je tvrdio da mu sud nije dozvolio usluge tumača kako bi mogao da svoju odbranu iznosi na bretonskom jeziku. Međutim, podnosilac predstavke je rođen i školovao se u Francuskoj, pa je sud u svojoj odluci utvrdio da nije bilo nikakvih teškoća da razume i govori francuski jezik na kome se postupak vodi. Stoga sud nalazi da je pravo po Konvenciji na pomoć prevodioca primenjivo samo u slučaju kada okrivljeni nije u stanju da razume ili govori jezik koji sud koristi.

Na sledećem primeru iz sudske prakse autori ostvljaju izbor čitaocima da sami procene da li je tokom vođenja prekršajnog postupka došlo do zloupotrebe prava na odbranu:

U predmetu PR 1757/2922 Prekršajni sud u Prijepolju je dana 09.06.2022. godine rešenjem pokrenuo prekršajani postupak protiv okrivljenog S..S koji se izjasnio da je njegov maternji jezik bosanski i zahtevao da se spisi predmeta (zahtev za pokretanje prekršajnog postupka sa prilozima) prevedu na bosanski jezik i dostave njemu kako bi mogao da pripremi odbranu. Prvostepeni sud je dostavio spise predmeta ovlašćenom prevodiocu radi prevoda istih na bosanski jezik, sa napomenom da je od prvog pozivanja okrivljenog, od dana 04.07.2022. godine do dostavljanja prevedenih spisa sudu od strane prevodioca prošlo više od 6 meseci. Tokom 2023. godine sud je zakazao tri ročišta koja nisu održana jer se pozivu nije odazvao prevodilac za bosanski jezik, koji je po zahtevu okrivljenog trebao da prevodi tok njegovog saslušanja, u martu mesecu 2024. godine bilo je zakazano još jedno ročište koje nije održano jer se niko nije odazvao pozivu suda (okrivljeni i njegov branilac uredno pozvani na zapisniku sa prethodnog ročišta, a prevodilac „nije podigao pošiljku“-poziv).

Epilog: Prvostepeni sud je dana 23.05.2024. godine doneo rešenje o obustavi prekršajnog postupka jer je nastupila apsolutna zastarelost za vođenje prerkšajnog postupka.

Veliki broj predmeta je okončan na gore opisan način, sa napomenom da se u konkretnom slučaju radi o okrivljenom koji je osnovno obrazovanje stekao na srpskom jeziku, jer je nastava na bosanskom jeziku u školama uvedena 2013. godine, tako da okrivljeni razume i govori srpski jezik.

Takođe, član 32 stav 2 Ustava u okviru prava na pravično suđenje predviđa „Svakome se jemči pravo na besplatnog prevodioca, ako ne govori ili ne razume jezik koji je u službenoj upotrebi u sudu i pravo na besplatnog tumača, ako je slep, gluv ili nem".

Na kraju, u članu 33 Ustava jemči se pravo okrivljenom koji ne može da snosi troškove branioca, pravo na besplatnog branioca ako to zahteva interes pravičnosti, u skladu sa zakonom. Ovo pitanje nije izričito uređeno ZOP, te se u prekršajnom postupku ovo pravo okrivljenog neposredno primenjuje i dolazi u obzir shodna primena odredbe člana 4 stav 2 tačka 4 ZKP koje uređuje ovo pitanje i predviđa da će okrivljenom koji ne može da plati branioca, biti na njegov zahtev postavljen branilac na teret budžetskih sredstava u skladu sa zakonom.

ZAKLJUČAK

Osnovna načela prekršajnog postupka su načelo zakonitosti, pretpostavka nevinosti okrivljenog, pravo okrivljenog na odbranu, načelo slobodne ocene dokaza i dužnost utvrđivanja svih važnih činjenica, pomoć neukoj stranci, ekonomičost postupka, pravo na upotrebu svog jezika i pravo na prevođenje, dvostepenost prekršajnog postupka, zabrana preinačenja na gore, naknada štete neopravdano zadržanom ili kažnjenom licu. Sudije Prekršajnih sudova prilikom vođenja prekršajnog postupka dužne su da primenjuju ova načela i na taj način okrivljenom obezbede Ustavom zagarantovano pravo na pravično suđenje.

Okrivljenom i braniocu mora biti ostavljeno primereno vreme i odgovarajući uslovi koji mu omogućavaju pripremu odbrane i ovo pravo im pripada tokom celog postupka. Na ovaj način okrivljeni se stavlja u ravnopravan položaj sa podnosiocem zahteva za pokretanje prekršajnog postupka u pogledu mogućnosti da se pripremi za učešće u postupku.

Prekršaj je protivpravna skrivljeno izvršena radnja koja je propisom nadležnog organa određena kao prekršaj i zauzima važno mesto razvoju društvene zajednice, imajući u vidu da ne postoji oblast života koja nema dodira sa prekršajnim pravom. Prekršaji su propisani brojnim zakonskim i podzakonskim aktima, ali prekršajni sudovi direktno

primenjuju i Ustav i Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, što dalje znači da treba neposredno da primenjuju i međunarodne standarde o pravičnom suđenju.

Prema članu 46 Evorpske konvencije o ljudskim pravima, države ugovornice ove konvencije obavezne su da primenjuju pravnosnažnu presudu Evropskog suda za ljudska prava u svakom predmetu u kojem su stranke, jer mogu očekivati identične odluke ovog suda u svim sličnim slučajevima koji potpadaju pod nadležnost domaćeg pravosuđa.

Osim toga, sud je dužan da kazneni postupak (krivični i prekršajni) sprovede bez odugovlačenja i da onemogući svaku zloupotrebu prava, usmerenu na odugovlačenje postupka. (član 14 stav 1 ZKP). U postupcima gde je neophodno saslušanje prevodioca, potrebno je primeniti sva procesna ovlašćenja i sprečiti necelishodna odlaganja saslušanja prevodioca, pa tako shodno članu 255. ZOP u vezi sa članom 244 istog zakona novčano ga i kazniti. Takođe, shodno članu 10 Pravilnika o stalnim sudskim tumačima (2017), Viši sud područja za koje je prevodilac postavljen, može izvršiti nadzor nad radom odnosno eventualnim nesavesnim postupanjem prevodioca.

S druge strane, neznanje jezika na kome se postupak vodi ne sme biti smetnja za ostvarivanje i zaštitu ljudskih i manjinskih prava, o čemu sud mora voditi računa po službenoj dužnosti.

LITERATURA

Šušnjara, M. “Pitanja i odgovori u vezi sa primenom novog Zakona o prekršajima) u: N. Mrvić Petrović, Komentar novog Zakona o prekršajima Beograd 2014. strana 248

Vasiljević, T. i Grubač, M. (2005) *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*. Beograd: Justinijan.

Pravni izvori

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda izmenjena u skladu s protokolom 11, Sl. list SCG – Međunarodni ugovori, br. 9/2003, 5/2005 i 7/2005 - ispr. i "Sl. glasnik RS - međunarodni ugovori ", br. 12/2010 i 10/2015.

Pravilnik o stalnim sudskim tumačima, Sl. glasnik RS, br. 35/2010, 80/2016, 7/2017.

Ustav Republike Srbije, Sl. glasnik RS, br. 36/2016, 115/2021.

Zakon o postupku registracije u agenciji za privredne registre, Sl. glasnik RS, br. 99/2011, 83/2014, 31/2019 i 105/2021.

Zakon o prekršajima, Sl. glasnik RS, br. 65/2013, 13/2016, 98/2016 - odluka Ustavog suda RS, 91/2019, 91/2019 i dr. Zakon i 112/2022 odluka Ustavnog suda RS.

Zakon o privrednim društvima, Sl. glasnik RS, br. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - dr. zakon, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019, 109/2021 i 19/2025.

Zakon o ratifikaciji evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, Sl. list SCG-Međunarodni ugovori, br. 18/2005.

Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisama, Sl. glasnik RS, br. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005-dr.zakon, 30/2010, 47/2018 i 48/2018-ispr.

Zakonik o krivičnom postupku, Sl. glasnik RS, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012,32/2013,45/2013,55/2014, 35/2019,27/21-odluka Ustavnog suda RS i 62/2021- odluka Ustavnog suda RS.

Sudska praksa

Presuda Višeg prekršajnog suda, Odeljenje u Novom Sadu, 308 Pržˇ.15810/11 od 19. septembra 2011. godine.

Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pkž. 323/2007 od 27. septembra 2007. godine.

K. V. v. France, Application no. 10210/82, 2 April 1990.

Foucher v. France, Application no. 22209/93, 18 March 1997.

Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Kzz pr. 30/16 od 05.10.2016. godine.

Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Przz 18/11 od 27. januara 2012. godine.

Gorica SEKULIĆ*
Leonida POPOVIĆ**

THE RIGHT OF THE ACUSED TO DEFENSE IN MISDEMEANOR PROCEEDINGS

The fundamental rights of the accused are guaranteed by Article 33 of the Constitution of the Republic of Serbia, and the opportunity for the accused to present their defense is one of the core principles of misdemeanor law. The Law on Misdemeanors contains a series of provisions ensuring these rights. In misdemeanor proceedings, the accused has the opportunity to declare themselves regarding the facts and evidence incriminating them, and to present all facts and evidence that are in their favor. This is highlighted by the principle of the direct application of the rights of the accused, as guaranteed by the Constitution and the Convention on Human Rights, in proceedings before a court. Within the framework of the specific rights of the accused, the Constitution stipulates that all rights held by a person accused of a criminal offense are also held—pursuant to and in accordance with the law—by a natural person against

* Judge and President of the Misdemeanour Appellate Court. E-mail: goricasekulic66@gmail.com

** Retired Judge of the Misdemeanour Appellate Court. E-mail: leonpop@mts.rs

whom proceedings are conducted for any other punishable act. The paper describes the most significant rights that constitute an integral part of the defendant's right to a defense in misdemeanor proceedings, namely: the right to be informed of the charges and the evidence collected against them; the right to a defense and a defense attorney; the right to be tried in their presence and to defend themselves; the right regarding the proposal of evidence and the examination of witnesses; the right to translation. As part of the analysis of the right to a defense, the authors also present judicial practice in cases where potential abuse of the right to a defense has been identified.

Keywords: Constitution, Convention on Human Rights, defense, defense attorney, translation, abuse of rights

© 2026 by authors

Ovaj rad se objavljuje pod licencom Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)